

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാഭേശികായ നമഃ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ ഉദ്ധവഗീതാസു
॥ ഷോഡശോധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാഭേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

॥ ഷോഡശോദ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച

യ ഏതാൻ മത്പഥോ ഹിത്വാ ഭക്തിജ്ഞാനക്രിയാത്മകാൻ |
ക്ഷുദ്രാൻ കാമാംശ്ചലൈഃ പ്രാണൈർജുഷന്തഃ സംസരന്തി തേ || 16.1 ||

സ്യേ സ്യേധികാരേ യാ നിഷ്ഠാ സ ഗുണഃ പരികീർത്തിതഃ |
വിപര്യയസ്തൂ ദോഷഃ സ്വാദുഭയോരേഷ നിശ്ചയഃ || 16.2 ||

ശുദ്ധ്യശുദ്ധീ വിധീയേതേ സമാനേഷ്യപി വസ്തുഷു |
ദ്രവ്യസ്യ വിചികിത്സാർഥം ഗുണദോഷൗ ശുഭാശുഭൗ || 16.3 ||

ധർമാർഥം വ്യവഹാരാർഥം യാത്രാർഥമിതി ചാനഘ |
ദർശിതോഽയം മയാച്ഛാരോ ധർമമുദ്വഹതാം ധൂരം || 16.4 ||

ഭൂമ്യംബ്യഗ്നനിലാകാശാ ഭൂതാനാം പഞ്ച ധാതവഃ |
ആബ്രഹ്മസ്ഥാവരാദീനാം ശാരീരാ ആത്മസംയുതാഃ || 16.5 ||

വേദേന നാമരൂപാണി വിഷമാണി സമേഷ്യപി |
ധാതുഷൂദ്ധാവ കൽപ്യന്തേ ഏതേഷാം സ്വാർഥസിദ്ധയേ || 16.6 ||

ദേശകാലാദിഭാവാനാം വസ്തുനാം മമ സത്തമ |
ഗുണദോഷൗ വിധീയേതേ നിയമാർഥം ഹി കർമണാം || 16.7 ||

അകൃഷ്ണസാരോ ദേശാനാമബ്രഹ്മണ്യോശ്ചിർഭവേത് |
കൃഷ്ണസാരോഽപ്യസൗവീര കീകടാസംസ്കൃതേരിണം || 16.8 ||

കർമൺയോ ഗുണവാൻ കാലോ ദ്രവ്യതഃ സ്വത ഏവ വാ |
യതോ നിവർത്തതേ കർമ സ ദോഷോക്തകഃ സ്മൃതഃ || 16.9 ||

ദ്രവ്യസ്യ ശുദ്ധ്യശുദ്ധീ ച ദ്രവ്യേണ വചനേന ച |
സംസ്കാരേണാഥ കാലേന മഹത്ത്വാൽപതയാഥവാ || 16.10 ||

ശക്ത്യാശക്ത്യാഥവാ ബുദ്ധ്യാ സമുദ്ധ്യാ ച യദാത്മനേ |
അഘം കുർവന്തി ഹി യഥാ ദേശാവസ്ഥാനുസാരതഃ || 16.11 ||

ധാൻയദാർവസ്ഥിതന്തുനാം രസതൈജസചർമണാം |
കാലവായുഗ്നിമൃത്തോയൈഃ പാർഥിവാണാം യുതായുതൈഃ || 16.12 ||

അമേധ്യലിപ്തം യദ് യേന ഗന്ധ ലേപം വ്യപോഹതി |
ഭജതേ പ്രകൃതിം തസ്യ തച്ഛൗചം താവദിഷ്യതേ || 16.13 ||

സ്നാനദാനതപോവസ്ഥാ വീര്യസംസ്കാരകർമഭിഃ |
മത്സ്മൃത്യാ ചാത്മനഃ ശൗചം ശുദ്ധഃ കർമാചരേദ് ദ്വിജഃ || 16.14 ||

മന്ത്രസ്യ ച പരിജ്ഞാനം കർമശുദ്ധീർമദർപണം |
ധർമഃ സമ്പദ്യതേ ഷഡ്ഭിരധർമസ്തു വിപര്യയഃ || 16.15 ||

ക്വചിദ് ഗുണോപി ദോഷഃ സ്വാദ് ദോഷോപി വിധിനാ ഗുണഃ |
ഗുണദോഷാർഥനിയമസ്തദ്ഭിദാമേവ ബാധതേ || 16.16 ||

സമാനകർമാചരണം പതിതാനാം ന പാതകം |
ഔത്പത്തികോ ഗുണഃ സംഗോ ന ശയാനഃ പതത്യധഃ || 16.17 ||

യതോ യതോ നിവർത്തേത വിമുച്യേത തതസ്തതഃ |
ഏഷ ധർമോ നൃണാം ക്ഷേമഃ ശോകമോഹദയാപഹഃ || 16.18 ||

വിഷയേഷു ഗുണാധ്യാസാത് പുംസഃ സംഗസ്തതോ ഭവേത് |
സംഗാത്തത്ര ഭവേത് കാമഃ കാമാദേവ കലിർനൃണാം || 16.19 ||

കലേർദുർവിഷഹഃ ക്രോധസ്തമസ്തമനുവർത്തതേ |
തമസാ ഗ്രസ്യതേ പുംസശ്ചേതനാ വ്യാപിനീ ഭൂതം || 16.20 ||

തയാ വിരഹിതഃ സാധോ ജന്തുഃ ശൂന്യായ കൽപതേ |
തത്ത്വോസ്യ സ്വാർഥവിഭ്രംശോ മുർച്ഛിതസ്യ മൃതസ്യ ച || 16.21 ||

വിഷയാഭിനിവേശേന നാത്മാനം വേദ നാപരം |
വൃക്ഷജീവികയാ ജീവൻ വ്യർഥം ഭസ്മേവ യഃ ശ്വസൻ || 16.22 ||

ഫലശ്രുതിരിയം നൃണാം ന ശ്രേയോ രോചനം പരം |
ശ്രേയോവിവക്ഷയാ പ്രോക്തം യഥാ ദൈഷജ്യരോചനം || 16.23 ||

ഉത്പത്തൈത്യവ ഹി കാമേഷു പ്രാണേഷു സ്വജനേഷു ച |
ആസക്തമനസോ മർത്യാ ആത്മനോനർഥഹേതുഷു || 16.24 ||

ന താനവിദുഷഃ സ്വാർഥം ഭ്രാമ്യതോ വൃജിനാധ്വനി |
കഥം യുഞ്ജ്യാത് പുനസ്തേഷു താൻസ്തമോ വിശതോ ബുധഃ || 16.25 ||

ഏവം വ്യവസിതം കേചിദവിജ്ഞായ കുബുദ്ധയഃ |
ഫലശ്രുതിം കുസുമിതാം ന വേദജ്ഞാ വദന്തി ഹി || 16.26 ||

കാമിനഃ കൃപണാ ലുബ്ധാഃ പുഷ്പേഷു ഫലബുദ്ധയഃ |
അഗ്നിമുഗ്ധാ ധൂമതാന്താഃ സ്വം ലോകം ന വിദന്തി തേ || 16.27 ||

ന തേ മാമംഗ ജാനന്തി ഹൃദിസ്ഥം യ ഇദം യതഃ |
ഉക്തമശ്രുത്വാ ഹ്യസുതൃപോ യഥാ നിഹാരചക്ഷുഷഃ || 16.28 ||

തേ മേ മതമവിജ്ഞായ പരോക്ഷം വിഷയാത്മകാഃ |
ഹിംസായാം യദി രാഗഃ സ്വാദ് യജ്ഞേ ഏവ ന ചോദനാ || 16.29 ||

ഹിംസാവിഹാരാ ഹ്യാലബ്ധൈഃ പശുഭിഃ സ്വസുഖേഷ്ടയാ |
യജ്ഞേ ദേവതാ യജ്ഞൈഃ പിതൃഭൂതപതീൻ ഖലാഃ || 16.30 ||

സ്വപ്നോപമമമും ലോകമസന്തം ശ്രവണപ്രിയം |
ആശിഷോ ഹൃദി സങ്കൽപ്യ തൃജന്ത്യർമാൻ യഥാ വണിക് || 16.31 ||

രജഃസത്ത്വതമോനിഷാ രജഃസത്ത്വതമോജുഷഃ |
ഉപാസത ഇന്ദ്രമുഖ്യാൻ ദേവാദീൻ ന തമൈവ മാം || 16.32 ||

ഇഷ്യേഹ ദേവതാ യജ്ഞൈർഗത്യാ രംസ്യാമഹേ ദിവി |
തസ്യാന്ത ഇഹ ഭൂയാസു മഹാശാലാ മഹാകുലാഃ || 16.33 ||

ഏവം പുഷ്പിതയാ വാചാ വ്യാക്ഷിപ്തമനസാം നൃണാം |
മാനിനാം ചാതിസ്തസ്താനാം മദ്യാർതാപി ന രോചതേ || 16.34 ||

വേദാ ബ്രഹ്മാത്മവിഷയാസ്ത്രികാണധവിഷയാ ഇമേ |
പരോക്ഷവാദാ ഋഷയഃ പരോക്ഷം മമ ച പ്രിയം || 16.35 ||

ശബ്ദബ്രഹ്മ സുദുർബ്ബോധം പ്രാണേന്ദ്രിയമനോമയം |
അനന്തപാരം ഗംഭീരം ദുർവിഗാഹ്യം സമുദ്രവത് || 16.36 ||

മയോപബ്ധംഹിതം ഭൂല്ലാ ബ്രഹ്മണാനന്തശക്തിനാ |
ഭൂതേഷു ഘോഷരുപേണ വിസേഷൂർണേവ ലക്ഷ്യതേ || 16.37 ||

യഥോർണനാദിർഹൃദയാദുർണാമുദ്യമതേ മുഖാത് |
ആകാശാദ് ഘോഷവാൻ പ്രാണോ മനസാ സ്തർശരുപിണാ || 16.38 ||

ഛന്ദോമയോദ്യമതഃ സഹസ്രപദവീം പ്രഭുഃ |
ഓങ്കാരാദ് വ്യഞ്ജിതസ്തർശ സ്വരോച്ഛാന്തഃസ്ഥഭൂഷിതാം || 16.39 ||

വിചിത്രഭാഷാവിതതാം ഛന്ദോദിശ്ചതുരുത്തരൈഃ |
അനന്തപാരാം ബൃഹതീം സുജ്യാക്ഷിപതേ സ്വയം || 16.40 ||

ഗായത്ര്യുഷ്ണിഗനുഷ്ടുപ് ച ബൃഹതീ പക്തിരേവ ച |
ത്രിഷ്ടുബ്ജഗത്യതിച്ഛന്ദോ ഹ്യത്യഷ്ട്യതിജഗദ്വിരാട് || 16.41 ||

കിം വിധത്തേ കിമാചഷേ കിമനുദ്യ വികൽപയേത് |
ഇത്യസ്യ ഹൃദയം ലോകേ നാൻയോ മദ് വേദ കശ്ചന || 16.42 ||

മാം വിധത്തേഭിധത്തേ മാം വികൽപ്യാപോഹ്യതേ ത്വഹം |
ഏതാവാനു സർവവേദാർഥഃ ശബ്ദ ആസ്ഥായ മാം ഭിദാം |
മായാമാത്രമനുദ്യാനേ പ്രതിഷിദ്ധ്യ പ്രസീദതി || 16.43 ||

|| ഇതി ഉദ്ധവഗീതാസു ഷോഡശോധ്യായഃ സമാപ്തഃ ||